

dades inèdites sobre el pintor renaixentista pere mates

per
JOSEP CLARA

La ciutat de Girona va ser, durant els primers decennis del segle XVI, un important centre de la pintura renaixentista a Catalunya. La llista dels artistes autòctons o forasters que hi passaren o que hi trobem instal·lats i actius —com Ayna Bru, Pere de Fontayna, Joan de Burgunya, Jaume Fontanet, Pere Mates, Gabriel Pou, Francesc Espinosa, Pedro Fernández, Joan Bagueny, Antoni Coll, etc.— parla prou bé de l'activitat que s'hi desenrotllà i que es projectà també a les comarques de l'entorn (1).

Com a obres mestres d'aquest període han de ser remarcades el retaule major de la col·legiata de Sant Feliu, pintat per Pere de Fontayna (part de la predella) i Joan de Burgunya (taules de la vida del sant titular), el de Santa Helena de la catedral i algunes produccions de Pere Mates, com les pintures de Segueró o les de Santa Magdalena de la mateixa seu.

Aquest darrer artista, que ha estat considerat el millor representant autòcton de la pintura renaixentista a Catalunya (2), va realitzar una obra molt prolífica, escampada per les comarques del bisbat de Girona, del Ripollès a l'Empordà, passant per la Garrotxa, el Gironès i la Selva.

La primera persona que cridà l'atenció sobre l'obra de Pere Mates fou el seu descobridor, l'empordanès Joan Sutrà, qui en diverses aventures es preocupà per classificar-ne la producció i llegir el nom de l'artista que romangué enigmàtic durant un temps, pel fet que existien diverses maneres d'interpretar el monograma MTAS, que apareix en unes quantes taules. El treball de Sutrà (3), dut a terme sense documentació escrita, però amb l'experiència que li

-
- (1) Com a treballs de conjunt sobre la pintura catalana d'aquesta època, podem citar J. AINAUD, «La pintura dels segles XVI i XVII», a **L'art català**, Barcelona, Aymà, 1961, vol. II, ps. 73-94; S. ALCOLEA GIL, «La pintura desde 1500 a 1850», a **Historia de la pintura en Cataluña**, Barcelona, Tecnos, s/d, ps. 153-204; A. PUIG, **Història de l'art català: del Renaixement al Barroc**, Barcelona, Tàber, 1970 (amb força errors), i l'estudi de Post que citarem més endavant.
  - (2) M. A. ALÀRCIA, «Mates, Pere», a **Gran Enciclopèdia Catalana** 9., p. 721.
  - (3) J. SUTRÀ VIÑAS, «Contribución al estudio de la obra de un pintor renacentista», a **Anales del Instituto de Estudios Gerundenses**, XI (1956-57), ps. 83-107. Aquest article constitueix la primera aportació seriosa a l'estudi de Pere Mates i sintetitza les aportacions que el mateix autor havia avançat en treballs de caire periodístic.

oferia la professió de restaurador, va ser ben positiu i serví perquè els especialistes, com el professor Post, s'interessessin pel nostre pintor i li dediquessin unes pàgines prou significatives en una monografia d'abast general (4).

D'aquesta manera van ser atribuïts a Pere Mates els retaules de Millars, Santa Magdalena de la Catedral, Segueró, Montagut, Lligordà, Mare de Déu del Mont, Llorona, Molló, Banyoles i altres, de procedència incerta, guardats en col·leccions particulars. Gràcies a Francesc Monsalvatge se sabia que Mates havia pintat també el retaule major de Sant Pere de Rodes. Per tot plegat, doncs, va poder-se establir que el pintor autor d'aquests retaules —els uns conservats i els altres perduts— era un artista que mereixia un estudi i un nom en la història de l'art del segle XVI.

Les característiques i els detalls del conjunt d'obres atribuïdes a Pere Mates, estudiades primerament per Sutrà i Post, han estat ampliat i resseguits posteriorment per Miquel Àngel Alàrcia (5), i més darrerament la bibliografia sobre el pintor s'ha vist incrementada en descobrir-se una nova taula que s'emparenta amb les altres obres de l'artista (6).

El seu estil és narratiu, popular i amb un colorit aguditzat. Se situa dins la tradició tècnica de la pintura gòtica catalana al tremp, per bé que usa també l'oli, i és influenciat per Joan de Burgunya, Fontayna, Jaume Huguet i els gravats de Dürer i Schongauer. L'evolució de la seva obra, tal com ens la presenta Alàrcia, tingué un primer moment brillant i decaigué amb el temps. Mates és un pintor que va a menys, que repeteix uns models i que degenera en l'estancament, condicionat pel medi on es movia.

Sobre la seva vida, personalitat i activitat resten molts punts foscos. Val a dir que fins ara no s'ha publicat o trobat cap contracte que verifiqui irrefutablement l'autoria de les pintures que li són assignades. La nostra aportació d'avui vol ajudar a perfilar alguna d'aquestes coses ignorades i a enriquir el catàleg de les seves produccions. Ens proposem de documentar aspectes de la seva vida i de la seva família i de reportar noves dades sobre obres desaparegudes.

DADES PERSONALS I FAMILIARS

És documentat que Pere Mates va casar-se l'any 1535 amb Anna Mir, de Besalú, neboda de Bonanat Mir, beneficiat de la Catedral de Girona (7), i que va morir el 1558 a Girona (8). Però hom no sap amb certesa la data del naixement. Alàrcia apunta que devia ser entorn del 1500, sens dubte guiat per la primera obra que duu una data: el retaule de Santa Magdalena (1526). Les nostres recerques, però, ens duen a avançar una mica l'any de naixença, puix que Pere Mates ja és citat com a pintor el 1512, en què juntament amb el també pintor Francesc Ribes apareix com a testimoni en un acte notarial (9). Pensem, doncs, que deuria néixer a la dècada del 1490, possiblement entre els anys 1490 i 1495.

El 1512 és considerat pintor de Girona, però n'era certament originari? La resposta a aquesta qüestió no pot donar-se de forma categòrica. Però els elements de què disposem ens fan creure que molt probablement Pere Mates no era fill de la ciutat de Girona, sinó de Sant Feliu de Guíxols.

Efectivament, el 1536, arran del casament de Narcisa Mates amb el pareire de Tossa, domiciliat a Sant Feliu de Guíxols, Bartomeu Capderer, foren cedits a la nova parella una sèrie de béns, i el document que ho recull ens ha permès d'identificar alguns membres de la família de Pere Mates. En aquesta data, la seva mare Margarida era vídua de Jaume Mates, brasser de Sant Feliu. Narcisa Mates, la persona que es casava, era germana de Pere Mates i de Jaume Mates, l'hereu universal del pare difunt.

És evident, doncs, que tant la mare del nostre pintor com els seus germans Margarida i Jaume residien a la població de la Costa Brava. I per bé que ell és esmentat com a «pictor civis Gerunde», no serà gaire arriscat de suposar que era també ganxó. D'altra banda, el document de donació esmentat ens confirma que la família posseïa propietats dins el mateix terme de Sant Feliu, com per exemple la vinya que entra en les donacions efectuades a Margarida, situada al lloc de Sant Pol, a la punta d'en Frau, la qual era limitada a orient per una propietat de l'abat,

- (4) Ch. R. POST, *A history of Spanish painting*. Vol XII. The Catalan School in the early Renaissance, Harvard University Press, Cambridge, 1958.
- (5) M. A. ALÀRCIA, *Pedro Matas*. Tesi de llicenciatura inèdita, presentada a la Universitat de Barcelona.
- (6) J. MARQUÈS CASANOVAS, «Una taula del pintor Pedro Matas», a *Revista de Girona*, núm. 79 (1977), ps. 111-119.

- (7) Notícia extreta de la tesi de llicenciatura citada, p. 86.
- (8) Arxiu Diocesà de Girona, Llibre d'òbits i matrimonis de Sant Feliu de Girona, núm. 2, dia 22 d'octubre de 1558.
- (9) Arxiu Històric Provincial de Girona (AHPG), notaria 3.ª de Girona, núm. 160, dia 1 de març de 1512.

Maria Magdalena a Marsella. Retaule de la Catedral de Girona pintat entre 1526 i 1529. (Foto Mas)

a migdia pel mar, a occident per la sorra del mar i a cerc pel camí de cala Pedrosa (10).

Que els Mates procedien de Sant Feliu de Guíxols és un fet que es repeteix també en el cas d'un altre pintor contemporani de Pere Mates: Nicolau Mates (†1570), documentat a Girona a partir del 1547 i a Sant Feliu els anys anteriors (11), i amb el qual devia tenir parentiu.

Podem aportar algun detall sobre el domicili de Pere Mates a Girona. A les talles o fogatges dels anys 1538, 1547, 1553 i 1558 hi surt com a resident al carrer de les Ballesteries o a la plaça de Sant Feliu. La seva residència és més

especificada en el **Llibre de estimas...** del 1535: al carrer «qui.s va de la placeta dels Parolés a la plasa de Sant Feliu, la volta de solixent» (12). Però, en documentació anterior —talles del 1523 i 1524—, el trobem a la Cort Reial.

Però la feina de pintar retaules i altres coses l'obligava a passar temporades fora de Girona. Ell mateix ho explicà als jurats de la ciutat quan, el 1537, volien insacular-lo a la bossa pertanyent a la mà menor. Per aquesta raó fou acceptada la renúncia que presentà als jurats i substituït per una altra persona (13).

(10) AHPG, notari Benet Llandrich, de Sant Feliu de Guíxols, núm. 148, 25 d'abril de 1536.

(11) J. CLARA, «Nicolau Mates, pintor de Sant Feliu de Guíxols», a *Annals de l'Institut del Baix Empordà* (en premsa).

(12) Arxiu Municipal de Girona, **Llibre de estimas de las casas, terras y altres propietats de la ciutat y hortas de Gerona fet en lo any 1535**, f. 131 v.

(13) Arxiu Municipal de Girona, **Manual d'Acords**, 1537, f. 131. Devem aquesta notícia i la de la nota 22 a Narcís Castells.

L'Epifania. Taula del retaule de Segueró, un dels millors de la producció de Pere Mates.

Pel que fa a la seva descendència, cal apuntar que tingué, si més no, catorze fills: Pere, Jaume (1536), Jerònima (1538), Narcís (1539), Jaume Pere (1540), Bernat (1543), Margarida (1544), Antoni (1547), Magdalena Narcisa (1549), Magdalena Jerònima (1552), Anna, Joan (1553), Maria Anna (1555) i Rafaela (1556). La majoria d'ells moriren essent albat, com solia passar aleshores. Només tenim referències contemporànies o posteriors a la mort

del pintor relatives a Pere, Narcís, Jerònima i Anna (14).

Ens consta també que la seva muller Anna Mir celebrà un segon matrimoni amb Joan Terrats, esparter de Girona (15), i que els seus fills Pere i Narcís esdevingueren clergues. Pere, després de dedicar-se a la pintura —sabem que treballà en un retaule per a Sant Salvador de Bianya (16)—, fou beneficiat de la col·legiata de Sant Feliu de Girona i mestre de cant de la mateixa església, i Narcís apareix com a professor de Sagrada Teologia i beneficiat de la catedral (17).

Segons els llibres d'òbits de la Catedral, Anna Mates, vídua relicta del nostre pintor, va morir el 4 de juliol de 1588 a casa del seu fill Narcís, que vivia a l'escala de la Seu. D'altra banda, el 16 de febrer de 1598 traspassà l'esmentat Narcís, beneficiat de la Seu, a casa del seu cunyat Constans, a la plaça de Sant Feliu.

NOUS RETAULES I ACTIVITATS

En el capítol de noves referències sobre l'activitat artística de Pere Mates, podem documentar sis encàrrecs relacionats amb les poblacions de Roses, Vilamarí, Verges i Girona.

El primer correspon a una entesa amb els marmessors del testament del pintor flamenc, domiciliat a Girona, Pere de Fontayna († 1518). D'una banda, Mates va adquirir, per 42 lliures, 6 sous i 9 diners, diversos mobles, colors, eines i també el lloguer de la casa en què habitava el pintor difunt, i d'altra banda, prometé als mateixos marmessors d'acabar el retaule que el mestre estranger no havia pogut concloure, en ser sorprès per la mort, i que era destinat a l'església de Sant Andreu de Roses. El preu estipulat per aquest treball es fixà en 60 lliures barceloneses, de la qual quantitat calia restar l'import de les matèries que havien pertangut a Pere de Fontayna. El contracte i la cessió de les eines i la casa va ser efectuat el dia 17 de

(14) Dades extretes del testament del pintor, reproduït per M. A. Alàrcia a la tesina, ps. 140-145. Sabem que, el 1588, Jerònima Mates era casada amb Miquel Constans, mercader (AHPG, notaria 6.ª de Girona, núm. 543, 11 d'agost).

(15) AHPG, notaria 10.ª de Girona, núm. 269, dia 10 de maig de 1564. El document parla també d'Anna Margarida, filla de Pere Mates que s'havia casat amb Joan Monjo.

(16) ARPG, notaria 3.ª de Girona, núm. 309, dia 16 de desembre de 1573.

(17) AHPG, notaria .^a de Girona, núm. 320, dia 11 d'octubre de 1574.

gener de 1520, i el 7 de desembre del mateix any Mates signà àpoca pel preu total de l'obra (18).

L'abril de 1545 es comprometé a pintar el retaule major de l'església parroquial de Vilamarí. El document explica que entre les escenes s'hi havien de pintar les de la salutació de l'àngel de Maria, la nativitat de Jesús, la passió, els tres reis, l'assumpció de Maria, Sant Pere, Sant Roc, Sant Pau, Santa Tecla, Santa Magdalena, la Pietat, etc. Per executar la feina prevista prometeren de pagar-li 25 lliures en dues pagues (19).

El 21 d'octubre de 1547 signà uns capítols per a pintar el retaule de Nostra Senyora de l'església de Verges, que era a casa del fuster. Hi entraven escenes de la Passió i altres temes ja representats al retaule de Vilamarí: la salutació de l'àngel, la nativitat de Jesús, els reis, etc. El preu estipulat era de 34 lliures, rebedores també en dues pagues (20).

A Girona Pere Mates pintà l'altar de l'església de Sant Nicolau. El 7 de gener de 1552 és documentat que rebé 11 lliures i 10 sous a compliment de 115 lliures, per tot el treball apuntat, i al mateix temps es comprometé a refer-lo en el cas que hom considerés que no fos ben rebedor (21).

Tenim encara notícia de treballs menors executats per Pere Mates. Entre d'altres podem esmentar que el 1539 va pintar sis senyals amb les armes imperials destinats a adornar la capella ardent que s'instal·là arran de les exèquies de l'emperatriu i reina d'Espanya (22), i que, el 1556, pintà les imatges de Sant Narcís i de Sant Felíu en uns ciris de la confraria de Sant Narcís —de la qual era confrare— i els poms i les llànties de la mateixa institució, tasca que li reportà un total de 12 sous (23).

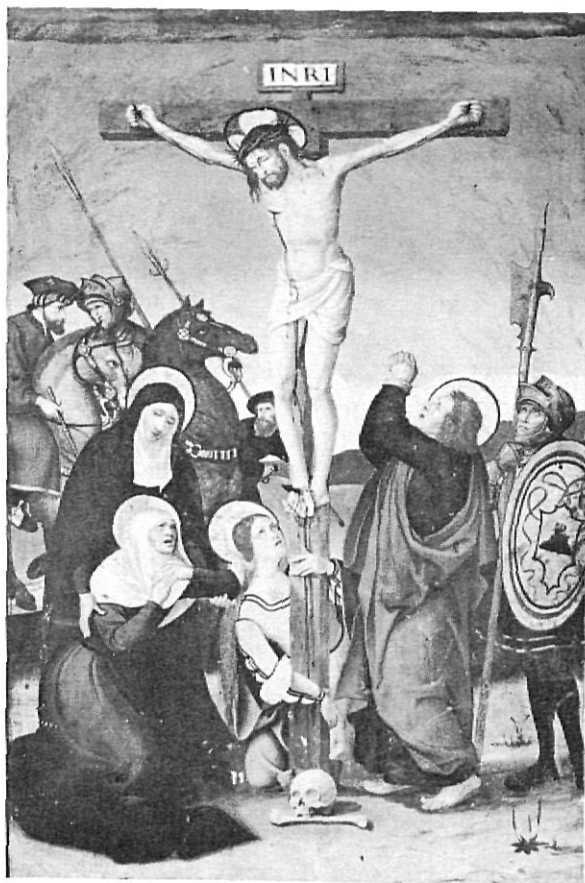
CLOENDA

Les notícies inèdites que acabem d'oferir demostren i constaten noves activitats del pintor renaixentista i contribueixen a fixar l'àmbit on repercutí la seva obra. També ajuden a dibuixar aspectes concrets de la seva personalitat i vida.

Fins ara hom tendia a remarcar la presència de l'artista a la Garrotxa, d'on era la seva muller, però les dades d'avui permeten de subratllar també la incidència que tingué a l'Empordà. De fet, Mates va ser un pintor fecund i admirat a totes les comarques de la geografia gironina.

No hem tingut la sort de trobar documentació de les obres que es conserven i que li són atribuïdes amb uns arguments vàlids i convinçents. Caldria, de tota manera, examinar més protocols i investigar especialment els de la notaria de Besalú. Només d'aquesta manera —sobre fonts segures—, podrem avançar en el coneixement d'un artista ben interessant de la nostra terra: un personatge que era molt apreciat al seu temps i que avui és prou valorat per la bibliografia especialitzada, bé que no al carrer.

El Calvari. Retaule de Sant Pere de Montagut (Foto Mas).

- (18) Vegeu el document I. L'àpoca és al manual 153 de la notaria 10.ª de Girona, dia citat.
- (19) Vegeu el document II.
- (20) Vegeu el document III.
- (21) Vegeu el document IV.
- (22) Arxiu Municipal de Girona, **Manual d'Acords**, 1539, f. 80 v.
- (23) Arxiu Diocesà de Girona, **Confraria de Sant Narcís, 1507-1569**, f. 206. La referència sobre la pertinença del pintor a la confraria és al f. 222.

A P È N D I X

Document I

Reconeixement de deute per diversos mobles, colors i eines pertanyents a Pere de Fontaina i promesa als marmessors testamentaris de Pere de Fontaina d'acabar el retaule de Sant Andreu de Roses. Girona, 17 de gener de 1520.

Petrus Mates, pictor Gerunde comorans, gratis, etc. confiteor et recognosco me debere vobis, venerabili Jacobo Marti, calsaterio, et Petro Servià, paratori, civibus Gerunde, manumissoribus et executoribus ultimi testamenti sive ultime voluntatis magistri de Fontayna, quondam, pictoris Gerunde, presentibus et eidem hereditati, quadraginta duas libras sex solidos et novem denarios Barcinone, ratione et pro precio aliquorum bonorum mobilium, colorum et ey-narum diversarum specierum pro me a vobis et inventorum bonorum dicte hereditatis emptorum, habitatorum et receptorum, et etiam in parte pro mercede logeris hospicii in quo ipse defunctus habitabat, per vos ad certum tempus mihi facti. Renuntio exceptioni, etc. Promitto solvere hinc et per totum mensem junii proxime venturi et postea ad vestras voluntates, sub pena tertii etc. post requisitionem decem dierum, etc. salario procuratoris V solidos pro die, etc. ultra, etc. sumptus, etc. credamur, etc. Obligo bona, etc. renuncio foro, etc. submito, etc. promitto, juro, etc.

Apotham de bonis mobilibus, coloribus et eynis.

Actum Gerunde, martis decima septima januarii anno M^o D^o XX°.

Testes: Joannes Pi, Vallis de Sancto Daniele, et Baldilius Prim, scriptor Gerunde.

Item constituo procuratores ad firmandum obligationem in curia regia et regestrum in curia officialatus ecclesiastici Gerundensis vos...

Testes predicti.

Actum ut supra.

Item, dictus Petrus Mates, quia dictus magister Petrus de Fontayna, quondam, tempore vite sue, promisserat pingere quendam retabulum sancti Andree ecclesie ville de Rosis certa mercede ex quo retabulo tempore obitus sue pinxerat partem illius eo nondum perfecto, et ideo fuit actum inter me et vos, dictos manumissores, ut ego perficiam et complete pingam ipsum retabulum, eo modo et forma quibus ipse magister Petrus ipsum pingere tenebatur et promissit. Ideo gratis, etc. convenio et promitto vobis, dictis manumissoribus et vestris, etc. presentibus, quod, hinc per totum mensem junii proxime venturum, ego pingam complete, bene et perfecte ac prout ipse magister Petrus tenebatur et promissit et se obligavit, dictum

retabulum sancti Andree illudque perfectum infra ipsum tempus ponam in dicta ecclesia, meis expensis et sine dampno et sumptibus vestris et dicte hereditatis, etc. Et vos pro predictis teneamini dare et solvere michi, pro mercede et sumptibus predictorum, sexaginta libras barcinonenses hoc modo, videlicet, quod penes vos retineatis illas quadraginta duas libras sex solidos et novem denarios barcinonenses per me dicte hereditate debita de quibus vos debitorium instrumentum firmavi die presenti in posse notarii infrascripti, et residuas decem septem libras terdecim solidos et tres denarios michi solvere teneamini facto et completo recepto ipso retabulo. Verum, in casu quo, per operarios dicte ecclesie de Rosis, fuerit oppositum ipsum retabulum non fore bene perfectum et ita et taliter situm, dictus Petrus de Fontayna, quondam, ipsum si vixisset perfecisset et propterea fuerit declaratum smendam ipsos fore faciendam tali casu vos, ultra predictas sexaginta libras, teneamini michi dare et solvere quinque libras in adjutorium dicte smende quantumcumque facienda fuerit. Et nisi predilecta fecero, etc. promitto restituere, etc. sumptus, etc. credamur, etc. Obligo bona, etc. renuntio foro, etc. sumptus, etc. Promitto, juro, etc. Et dicti Jacobus Mertí et Petrus Servià, manumissores, consentimus, etc. Et gratis, etc. Promittimus solvere dictas decem septem libras terdecim solidos et tres denarios ad complementum dictarum sexaginta librarum pro dicta mercede et etiam, in casu supra inserto, dictas quinque libras in smendam faciendam et complere predicta. Obligamus bona, etc. dicte hereditatis promittimus, etc.

Testes: Joannes Pi, Vallis de Sancto Daniele, et Baldilius Prim, scriptor Gerunde.

Actum Gerunde, martis decima septima januarii anno M^o D^o XX°.

(AHPG, M. Garbí, notaria 10.ª de Girona, número 151).

Document II

Capitulació per pintar el retaule de Vilamarí. Girona, 18 d'abril de 1545.

Capitulació entre mestre Matas, pintor habitant en Girona, y los obrés de la ysglea de Vilamarí.

En nom de Déu sia y de la Verge Maria amén. Vuy que tenim XV del mes de abril de l'any M.D. XXXXV, és stada feta concòrdia y avinensa entre los senyors de obres de la ysglésia de Vilamarí, ço és, Baldiri Vilert y Joan Servià, ab mestre Matas, pintor habitant en Girona, sobre lo retaule maior de Nostra Dona de la present ysglésia.

Detall de la Ressurrecció. Retaule de Segueró. El monograma del pintor és visible a l'escut i a la llança. (Foto Mas)

pere mates

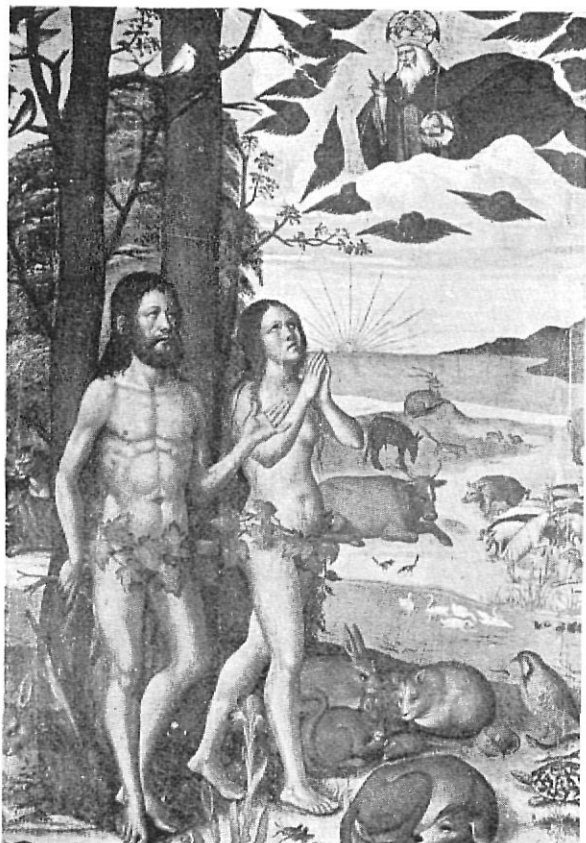
E primerament, és stat concordat que dit Mates pintarà de la primera taula hont ha dos spays, en lo més alt la salutació de l'àngell de Nostra Dona, y en l'altra la nativitat de Jesu-xrist, y en lo mig repararà y daurarà la ymage de Nostra Dona segons és stada ja pintade y daurada, y farà de velut carmesí lo tabernacle ab algunes steles de or y altres pintures de colors, com millor li apparrà.

Item més, és concordat de la ystòria dita ymage farà la ystòria de la passió, ço és, lo crussifix, Nostra Dona y sanct Joan.

Item més, és concordat de la altra taula del spay més alt farà la ystòria dels tres reys, y la més baixa l'ystòria de la assumpció de Nostra Dona, perquè és la festa maior de dita parròquia.

Item més, en las portas de la sacristia, de la part de l'evangeli, fa sanct Pere apòstoll y, de l'altra part, sanct Pau.

Item, és concordat del bancal del primer spay farà sanct Roch, après sancta Tecla, après del tabernacle farà Nostra Dona, al mig la Pietat, après sanct Joan, après sancta Magdale-

Adam i Eva al Paradís. Taula de la Creació.
Retaule de Segueró.

na, après sanct Martí, perquè ja tenen sanct Sebastià y sancta Bàrbara que primer avien dit.

Item, és concordat deius del bancall en un cayrat farà de vermell ab unes lletres qui diran l.any que serà acabat lo retaule.

Item, unes posts quadrades qui stan sobre les portes farà de blau y vermell ab algunas obras y pintures del romano.

Item, és concordant que los guarda polsos farà de vermell o blau, si li parrà ab semblant obra del romano.

Item més, és concordant los quatre pilars qui departexen les ystòries y tota la altra obra de tall, ço és, la tuba del tabernacle y los arxets, tant del bancal com de les ystòries, hi axí bé les diademas y fresades de les ymàgens, farà de or fi, y totes les ystòries y himàgens de bones colors y a l'oli, com se acostuma, per la qual pintura li prometem hi juram pagar vint i sinc liures moneda barcelonesa, ço és, la meitat de qui a Tots Sancts, y ha ésser feta la obra salvo just impediment, y l'altra meitat de qui a Pasca primer vinent o quant més prest poran, poc més ho

menys, promatent-los fer tota la cortesia que sia menaster de spera, y ells són obligats de aportar-li tota la obra a Gerona y tornar.la.se.n a lurs despeses de bestiar y altres coses, salvo los danys que.s porien seguir que no.y sien obligats de refer com se gastàs.

Die XVIII aprilis MDXXXXV fuit firmata presentibus pro testibus Dalmatio Jaume, de Cursibus, et Francisco Heres, scriptore Gerunde.

(AHPG, M. J. Campmany, notaria 8.ª de Girona, núm. 262).

Document III

Capitulació per pintar el retaule de Verges Girona, 21 d'octubre de 1547.

En nom de Déu sia y de la humil Verge Maria.

Vuy que tenim XXI de octubre MDXLVII és stada feta avinensa entre mossèn Nicholau Mercet, notari de Verges, de una part, y mestre Pere Mates, pintor habitant en Gerona, de part altre, sobre lo pintar del retaule de Nostra Dona estarà en la sglésia de Verges y vuy és ací. en casa del fuster, sobre.l qual ha feta aquesta avinensa.

E primerament, stà apuntat que dit Mates acabarà dit retaule en sa casa, a totes ses despeses, y acabat dit mossèn Mercet lo se.n farà aportar a son cost, salvo que dit Mates se encarrega los dans se porien seguir per lo camí.

Més, stà apuntat que tot lo entretall de dit retaule, com són mollures e pilarets del bancal, e pilars grans e xichs, e petxina, architrauva y revolt, e roses de dit revolt, sia tot daurat de or fi, y los campés de dites roses el hu serà de azur, l'altre de carmesí, y així dels dos grans pilars que són canalats, la una de azur, l'altre carmesí y tot lo restant daurat de or fi.

Més, de pintura en lo bancal que té VII spays pintarà, en lo primer, com Jesuxrist prengué comiat de la sua mare en Batània en casa de Martha, en la segona farà la cena y en la tercera farà la presa de l'hort, y en la del mig, com en los més se acostuma, farà la Pietat en lo sepulcre ab tots los impropers de la passió, com és la creu, lo pilar, la lança, los assots ab lo demés.

Més, en l'altre spay, farà com fou portat devant Cayphàs, hon rebé la galtada, y en l'altre com fou aportat devant Pilats, qui rentant-se les mans, lo liurà a mort, y en l'altre següent e darrera serà com lo portaren ab la creu al coll a monty Calvari.

Aprés, en lo retaule que ha quatre ystòries, farà en la primera la salutació de l'àngel a Nostra Dona, y en l'altre la nativitat de Jesuxrist, y en l'altre los reys de Orient qui adoren a Jesu-

xrist, y en l'altre e darrera farà lo derrer goig, ço és, com son fill ly posà una corona al cap stant en la glòria.

Més, entre dites ystòries y ha uns departiments en què, en cada hu, se farà lo senyal [és il·legible].

Més, en la cambra del mig hon starà Nostra Dona y ha uns spays qui el hu ferà de azur, y l'altre de carmesy ab algun romano de blanch o com millor ly apparrà, los lystons daurats tot lo qui's mostrarà perquè la ymatge cobrirà molt. També s'y farà hun crucifix de bulto sobre dita cambra; li pintarà ab son compliment.

Més, y ha un sanct Cosme e sanct Damià ab ses cambres, que axí se pintarà de colors or, atzur, carmesy, segons obre requerrà, a sa fantasia, segons lo demés conforme a la obre.

Més, y ha dos angelets en cada cap de bancal que axí bé daurarà e pintarà, conforme a la obre, a sa fantasia.

Les quals sus dites coses dit mossèn Marcet ly jura y promet pagar, de bé y de pla, trenta quatre liures, ço és, XV lliures de aquí a Nadal y les restants a compliment feta la obre, la qual haia dit mestre posar a despesa de dit mossèn Mercet.

La qual capitulació cada hu loharà y fermarà en poder de [espai en blanc] notari de Gerona.

Que quidem capitula fuerunt facta, firmata, laudata et jurata per dictas partes die XXII octobris 1547. Testes: Anticus Stanyol, scriptor, et Narcissus Rovira, clericus gerundensis.

(AHPG, M. J. Campmany, notaria 8.ª de Girona, núm. 266).

Document IV

Rebut per la pintura de l'altar de Sant Nicolau i promesa de refer-lo. Girona, 7 de gener de 1552.

Petrus Mates, pictor Gerunde, gratis, etc. confiteor vobis, Hieronimo Xanxo, Joanni Michaeli Reix, Bartholomeo Oliva et Stephano Loberas, blanqueriis Gerunde absentibus, quod dedistis et solvistis michi ad meam voluntatem numerando undecim libras et decem solidos monete Barchinone. Et sunt ad complamentum illarum centum et quinque librarum dicte monete Barchinone michi debitis, ratione cuiusdam concordie seu avinentia, inter me et vos facte, de pingendo altare parrochialis ecclesie sancti Nicholay Gerunde. Renuntiando exceptioni firmavit apocham, etc.

Predicació de Jesús. Retaule de Santa Magdalena, de la Catedral.

Testes: venerabilis Petrus Dona, mercator, et Franciscus Garbí, scriptor Gerunde.

Actum Gerunde, die VII januarii anno M.D. LII.

Item, dictus Petrus Mates convenit et promissit dictis Hieronimo Xanxo, Joanni Michaeli Reix, Bartholomeo Oliva et Stephano Loberas predictis quod, si et ubi per personas expertas fuerit declaratum dictum retaulo seu altare per me pictum in dicta ecclesia sancti Nicholays Gerunde non esse bene pictum, reficere seu de novo iterum pingere quam facultatem de declarando an sit bene pictum necne voluit durare hinch ad festum pentecoste proxime venturi. Promissit X, juravit. Et dicti Hieronimus Xanxo, Johannes Michael Reix, Bartholomeus Oliva et Stephanus Oliva et Stephanus Loberas acceptarunt

Testes predicti.

Actum ut supra.

(AHPG, M. Garbí, notaria 10.ª de Girona, núm. 234).